

Harmelen, 16 december 2021

College van Burgemeester en Wethouders van Woerden
Gemeente Raad
Postbus 45
3440 AA Woerden

omgevingswet@woerden.nl; raadsgriffie@woerden.nl; gemeentehuis@woerden.nl;
raadsleden@woerden.nl

Betreft: 'Zienswijze Omgevingsvisie'; Woerden, oktober 2021

Geacht(e) college, raadsleden (hierna Raad) en fractieleiders,

Wij, de Groene Buffer (hierna: DGB) hebben bovenstaand Ontwerp van een Omgevingsvisie met aandacht gelezen. Hoewel de Omgevingsagenda en het Waardenkader door uw Raad in voorafgaande jaren reeds zijn besproken, hebben wij naar aanleiding van dit Ontwerp van een Omgevingsvisie een aantal opmerkingen, die naar wij erop vertrouwen om een **heroverweging** en/of nadere aanscherping van u leiden.

Het Groene Hart?

Wij hebben de indruk, dat er nu vooral een breed geformuleerde beleidsmatige strategie is neergelegd en minder een meer specifieke integrale visie op wat er op de allereerste plaats als grootste uitdaging ons i.c. Woerden te doen staat: het redresseren van de allesomvattende gevolgen van de verandering van ons klimaat, ontstaan door onze eenzijdig gerichte ambitie, keuze voor alleen economische groei ten koste van natuur en biodiversiteit. Dit in weerwil van de rapporten van de **Club van Rome (1968!)**. Die hebben wij op zijn zachtst gezegd veronachtzaamd, directer gezegd: genegeerd. Die fout moeten wij en vooral Woerden – Hoofdstad van het Groene Hart - niet meer maken.

De Omgevingsvisie bespreekt echter slechts als *laatste* de Klimaatadaptatie. De Omgevingsvisie spreekt op meerdere plaatsen over natuur, groen en biodiversiteit, maar steeds is dat ondergeschikt aan andere waarden en andere thema's. Anders gezegd: landschap of groen is niet hetzelfde als natuur, terwijl natuur altijd landschap is. Weidelandschap kan mooi groen als een 'biljartlaken' ogen, maar kan arm aan natuur zijn zonder weidevogels, gevarieerde flora en insecten. Dat is precies wat er in grote delen van ons land gebeurt, het Groene Hart helaas niet uitgezonderd!

Nu is te lezen in deze Omgevingsvisie dat er op een enkele keer na, nergens een visie wordt verwoord hoe wij de **natuurlijke waarden kunnen versterken** en de biodiversiteit kunnen herstellen en vergroten. Wij houden ons Hart vast of er ten aanzien van de natuur en biodiversiteit op een 'evenwichtige manier' (citaat Inleiding) zal worden afgewogen. Immers tegelijkertijd wordt gesproken over 'kernrandzones' in het resterende groen, waarin gebouwd zal 'moeten (?)' kunnen worden met daarnaast ook nieuwe wegen.

De relatie met de 'onderste laag' wordt benoemd maar niet de *sturende rol*, die deze zou moeten krijgen in plaats van nieuwe infrastructuur voorop. Het kan dan niet anders zijn, dat de ons nu resterende natuur en biodiversiteit zo verder verarmt en verdwijnt. Nergens wordt uitgesproken: **dit moeten we niet willen**. Dat wordt wèl uitgesproken voor ondergrondse boringen naar gas en/of naar olie. Wij kunnen ons niet voorstellen, dat het nog prettig recreëren is in een weidelandschap zonder (weide)vogelzang, bloeiende planten, met de koeien op stal zonder weidegang maar met overvliegende straalvliegtuigen in hun afdaling naar Schiphol, terwijl de wicken van torenhoge windturbines ons gezellig om de oren tuiten. Wat resteert zijn **moie woorden** in de Ontwerp Omgevingsvisie en vergezichten, die op papier overblijven in nota's, voornemens en herinneringen of foto's van weleer.

De eigenheid van Woerden!

In het eerste deel van de Omgevingsvisie wordt aangegeven, wat Woerden **is** en wat haar **(nu nog) zo aantrekkelijk maakt**. Uiteraard vraagt ruimtelijke ordening om samenwerking op meerdere Overheidsniveaus en met verschillende instanties. Maar wat wil Woerden zelf wèl en juist niet? Immers Woerden is de Hoofdstad van het Groene Hart!

Opgaven?

Verderop worden tal van **niet (voldoende gedegen) onderbouwde opgaven** over het grondgebied van Woerden uitgesproken. Woerden beschikt over relatief veel grondgebied en in de Omgevingsvisie klinkt door, dat buurgemeenten (waaronder stad Utrecht) en de provincie **begerig kijken** naar de mogelijkheden op het grondgebied van Woerden.

Het unieke koesteren?

De lezer krijgt soms het gevoel, dat de gemeente het unieke van Woerden zal koesteren:

- Blz. 33- Het weidse landschap van de gemeente Woerden in het Groene Hart is van grote betekenis voor de identiteit en vitaliteit van de gemeente Woerden
- Blz. 36- De kernambitie is om een vitale, duurzame, sociaal-inclusieve en veilige leefomgeving te borgen en te ontwikkelen, met als ankerpunt haar eigen identiteit binnen de regio

- Blz. 37- Woerden gaat niet voor ongebreidelde groei van wonen en werken. We richten ons dus niet op het aantrekken van nieuwe bedrijvigheid en de daarbij behorende groei van de (werkende) bevolking.

Wanneer invulling wordt gegeven aan wat de gemeente wil realiseren, dreigt het echt goed mis te gaan. DGB heeft al herhaaldelijk aangegeven, dat Woerden zich tot nu toe in haar daden niet gedraagt als de **Hoofdstad van Het Groene Hart**; terwijl zij dat wel is. Het zou eerst en vooral om het behoud en de versterking van landschap(stypen) en hun natuur(lijke waarden) moeten gaan.

Het zijn keuzes!

Opgaven als het aantal woningen, de energietransitie, nieuw bedrijventerreinen (onder het mom van schuifruimte) worden geponeerd alsof het een 'tsunami' is, die over Woerden heen komt. Terwijl het uiteraard gewoon **eigenstandige keuzes** zijn.

Geen onderbouwing van de keuzes

Als gezegd is er zo goed als geen onderbouwing van de keuzes; keuzes die verpakt zijn in de vorm van opgaven. De keuzes laten zich vooral kennen door een groei naar **60.000 inwoners** van het huidige aantal (1-1-2021) van 52.694 inwoners. Waarom moet dat?

Regionale functie Woerden

Wij vonden wel het geknutselde argument, dat groei van het aantal inwoners – op een niveau ruim boven het landelijke niveau – nodig is om de voorzieningen in Woerden op peil te houden. Dit argument zou betekenen dat bij de huidige bevolkingsstand het huidige voorzieningenniveau al 'gevaar' loopt. Het lijkt een gezocht en niet onderbouwd argument, temeer omdat de digitalisering van aankopen een 'niet' te keren grotere rol speelt. Wel zou onze inziens kunnen dreigen een scheefgroei door vergrijzing. Te weinig jongeren kunnen in Woerden een **(betaalbare) woning** vinden. Juist daarover hebben wij niets kunnen vinden in de Ontwerp Omgevingsvisie.

Wij zien juist dat Stad Woerden overduidelijk een **regionale functie** voor haar direct omliggende gemeentes en dorpen heeft. Die gemeentes en dorpen zijn niet instaat om alle daar nog aanwezige voorzieningen vast te houden; daar zijn deze gemeentes en dorpen (uiteindelijk) te klein voor. Dit betekent dat de regionale functie van Woerden zal toenemen en aldus zal het voorzieningenniveau van Woerden blijvend gesteund worden.

Aantal woningen

In het Groene Hart is de stelregel: **migratiesaldo** nul. Kortom je bouwt woningen voor de eigen behoefte. In de praktijk zullen mensen Woerden verlaten (emigratie) en naar Woerden komen (immigratie); maar de groei van het aantal woningen is gelijk aan de eigen behoefte aan nieuwe woningen.

Overigens is die **eigen behoefte** er zeer zeker, maar wordt deze stelselmatig te hoog ingeschat. DGB heeft dat gebaseerd op historische CBS-cijfers meerdere keren aangetoond; er is géén argument voor een trendbreuk van die cijfers. De verantwoordelijke wethouder heeft ons (ook) op dit cruciale punt nog nooit een inhoudelijke reactie gegeven, maar doet dit af met de mededeling: ‘we verschillen van mening’.

Het participatietraject, openheid?

De beschikbaar gekomen stukken geven in de bijlage aandacht aan hoe de inspraak, de participatie is verlopen. Een aantal van ruim vijfhonderd respondenten in een online enquête lijkt veel maar vertegenwoordigt in feite **minder dan 1%** van de lokale bevolking! Wij constateren dat er veel aandacht is voor de procedurele kant van het participatieproces. Er was, is eigenlijk geen ruimte voor een inbreng (geweest) anders dan de al gemaakte keuzes. Denk daarbij voor Harmelen aan de keuze voor het aantal woningen, dat daar volgens de gemeente Woerden gebouwd moet worden. Een aantal dat zeer ver uitstijgt boven de eigen behoefte.

Woningbouw en station in Harmelen

DGB pleit al jarenlang voor woningbouw binnen de kern van Harmelen. Harmelen is gezegend met een groot aantal beschikbare bouwlocaties binnen de Rode Contour. Deze locaties zijn samen **ruim genoeg** om in de eigen behoefte aan nieuwe woningen te voorzien.

Van alle – al vele jaren lang - beschikbare bouwlocaties is het de gemeente gelukt er slechts één succesvol te ontwikkelen: Mauritshof. Nog te gaan zijn 7 locaties: 3 locaties aan de Willem Alexanderlaan; voormalig Raadhuis (4); **Hof van Harmelen (5) ligt stil** als gevolg van het mogelijk faillissement van één van de twee betrokken projectontwikkelaars. **Buitenhof (6) ligt stil** omdat daar prioriteit wordt gegeven aan uitbreiding van het bedrijventerrein Putkop; terwijl - zoals het nu gepresenteerd wordt door de Vereniging Harmelerwaard 3.0 - er bedrijventerrein beschikbaar komt in de Harmelerwaard. Om onbegrijpelijke reden rapporteert de gemeente niet over de locatie **Gaza (7)**; die locatie is, komt ook beschikbaar.

Onbegrijpelijk en ook op gespannen voet staande met andere uitspraken in de Omgevingsvisie waar het gaat om de ecologische verbindingen (‘de groene scheg’) met landgoed Haarzuilens en het Vijverbos enerzijds en landgoed Bredius anderzijds, zijn de opmerkingen over een spoorstation in Harmelen. Op alle plaatsen in dit traject zou dit spoorstation ernstig afbreuk doen aan de natuurlijke waarden en het open weideland. Waar kiest men nu voor?

Woerden groeit groen!

DGB staat weldegelijk groei van Woerden voor. Maar dan op een groene manier. Woerden moet onzes inziens kiezen voor zaken, die passen bij 'groen groeien'. Dat gebeurt in de Omgevingsvisie 'als opgave' niet:

- Wederom geheel nieuwe infrastructuur voor de auto; de Omgevingsvisie plant zowel een oostelijke als een westelijke **randweg**. Is de noodzaak hiervoor onderbouwd? Of past deze alleen bij de regionale groei die de Omgevingsvisie voorstaat?
- Woningen **bouwen in het groen** buiten de Rode Contour (dat woord is opvallend gemeden in de Omgevingsvisie). Vooral rond Harmelen wordt op meerdere locaties buiten de Rode Contour woningbouw gedacht. Soms ook volstrekt onhaalbaar (Harmelen-Zuid): langs de A12, naast de te onderzoeken locatie voor wind- en zonenergie waarbij de geluidsoverlast en de luchtvervuiling van de A12 en flankerende randweg buiten beschouwing wordt gelaten? Hoe kan woningbouw in de Harmelerwaard (kassengebied) worden gedacht en voor wie, waar daar geen voorzieningenniveau ontwikkeld kan worden (voor jongeren èn ouderen)? Het lijkt op het offeren van een aantal weinig doordachte mogelijkheden in de **politieke verwachting** dat er wel ééntje zal overblijven. Woningen bouwen binnen de Rode Contour past echter **bij voorrang wèl** en de beschikbare locaties in Harmelen zijn ruim voldoende voor de eigen behoefte en al decennia op een uitzondering na, niet ingevuld
- Uitbreiding van bedrijventerreinen; traditionele niet groene activiteiten passen uiteindelijk niet in Woerden. Meer echt '**groene bedrijven**' **passen wel**
- Energietransitie in de vorm van zonneweides en windmolenparken; de opoffering is groter dan wat het oplevert. Past niet. Zonnepanelen op daken van woningen en op bedrijven passen wel, evenals landschappelijk verantwoord ingebouwd langs infrastructuur. Nederland kan de doelstelling 2030 behalen met zonenergie alleen. Ook past het Nederland – een Europees gezien zeer grote energiegebruiker – om in te zetten op **energie besparen**.

Trends en ontwikkelingen

In dit hoofdstuk worden een aantal ontwikkelingen en trends besproken. Navolgend onze visie daarop.

Bodemdaling, meer risico's voor de gezondheid en klimaatverandering zijn alle een gevolg van het blijven denken in termen van maakbaarheid en beheersing van de natuur, incl. de lucht c.q. de atmosfeer. **Hoopvol** is nu dat langzaam het besef doordringt, dat dit niet zo is en dat er zich wellicht onomkeerbare processen en veranderingen voltrekken (i.e. temperatuur, zeewaterspiegel).

De biodiversiteit staat niet alleen onder druk, maar is ernstig verarmd, en daarmee de herstel-en afweerkracht van onze ecosystemen. Wij zijn ook onderdeel van die ecosystemen, de mens is niet uitgezonderd. Wij moeten derhalve zeer weloverwogen omgaan met het willen groter groeien, anders keert de wal het schip. Opmerkingen over 'robuuste groenstructuren' (wat zijn dat?) en ecologische verbindingen, vergroenen in de woonwijk, meer bomen planten en natuur-inclusief bouwen zijn mooi, maar te mooi om waar te worden als zij op andere plaatsen en momenten in de Omgevingsvisie teniet worden gedaan door forse inbreuken daarop, zoals woningbouw, wegen, verrommelen in de kernrandzones door uitgifte van bouwkavels.

En toch: Woerden kan morgen al beginnen met de **versterking van de natuurlijke waarden!** Met andere woorden: nergens in de nota is hierover een concreet voornemen te lezen. Als Woerden dan het 'scharnierpunt' is tussen het verstedelijkte gebied in de regio Utrecht en het landelijke gebied in het Groene Hart, laat Woerden dan deze scharnierfunctie versterken: tot hier en niet verder, om daarmee de identiteit van Woerden te behouden.

Keurt de Raad deze Omgevingsvisie goed?

Opvallend is de herhaaldelijke mededing, dat 'Voor al deze ontwikkelingen geldt er nog dat nader onderzoek, ontwerp, participatie met belanghebbenden en regionale afstemming nodig is voor de concretisering en **onderbouwing van deze opgaven op zichzelf** en de vertaling naar keuzes en gebied gebiedsontwikkelingen in onderlinge samenhang'.

Zo lang de onderbouwing van de keuzes – voorop de groei naar 60.000 inwoners – er niet is, zou de Raad deze Omgevingsvisie **niet (ongewijzigd) moeten vaststellen**. Immers wanneer ze dat wel doet, zet zij de 'deur open' naar tal van ontwikkelingen, die onzes inziens niet passen bij Woerden: geheel nieuwe autowegen, woningen in de polders, windmolens in de polders enz.

Draagvlak?

De grote aandacht voor het uitgevoerde participatieproces – procedureel en eigenlijk niet gericht op het ophalen van ideeën, die afwijken van wat de beleidsmakers al aan keuzes gemaakt hebben – roept het beeld op, dat er **steun (?)** is bij de bevolking voor de al gemaakte keuzes. Dat is allerminst zeker!

Gemeenteraadsverkiezingen

In maart 2022 zijn er Gemeenteraadsverkiezingen. De uitslag van die verkiezingen zal duidelijk maken of de bevolking van Woerden kiest voor de eigen lokale (onderbouwde) opgaven of voor allerlei opgaven die Woerden overstijgend zijn.

Vervolg

Reacties naar aanleiding van deze brief zijn welkom op paul@degroenebuffer.nl cc henk@degroenebuffer.nl.

PS- Wij hebben er geen bezwaar tegen dat de naam en toenaam van de afzender en de gekopieerden (cc) in de openbaarheid komen.

Met vriendelijke groet,

namens De Groene Buffer
Paul Kwakkenbos, vicevoorzitter.